

דף סד

זמאי שנא איהי דלא יהבינן לה דשבת' — שאין לומר שאותם שלש טרפעיקין מתחלקים לשבעה ימים — שהרי במפורש אמרו בכרייתא מעה וחצי בכל יום. (ר"י מגאש)

(ע"ב) 'זאם אין נותן לה מעה כסף לצורכה — מעשה ידיה שלה' — לעיל (נט) פרשה על מותר מעשה ידיה. ואין כוונת המשנה לומר שאינה יכולה לכופו ליתן לה מעה כסף, שאם כן מה הועילו חכמים בתקנתם אם הוא יכול לעכב, וגם היא אם רצתה אומרת איני נוטלת מעה ואיני עושה, ואין כאן תקנה של כלום — אלא מדובר כשאינו נותן לה מעה כסף והיא שתקה ועשתה מותר, מן הסתם הוא לעצמה.

ונראה שהוא הדין לענין מזונות ומעשה ידיים, אם אינו זנה — מעשה ידיה לעצמה, אלא משמיענו חדוש שאפילו במעה כסף שאינה צריכה לו כל כך, אין אנו אומרים ויתרה לו. (רמב"ן)

'משקל חמש סלעים שתי... או משקל עשר סלעים ערב' — חוט השתי הוא דק יותר מהערב. וגם היה חזק יותר מחוט הערב, כי טוייתו דחוסה וצפופה יותר מטוויית הערב [ולכך היא קשה ואיטית]. (עפ"י נגעים יא, ח בפירוש הרמב"ם; יומא עז: ועוד. וראה בפירוט בספר 'מעשה אורג' (לגר"י גוקאוויצקי, ירושלם תשמ"ג), עמ' 9.)

'כמאן כרבי חידקא...' — משמע בסוגיא שאשה חייבת בשלש סעודות בשבת כאיש, ויראה שאף בלחם-משנה הם שווים לאיש, שהרי אף הנשים היו בנס המן ולחם משנה. (מאירי)

'דל חדא לארחי ופרחי' — ע' במובא להלן סה ע"ב, מה'אגרות משה'.

'ככתבם וכלשונם'

'... ושורש התאודה הוא בנוקבא כידוע, דבה היתה התחלת הסתת נחש לתאודה, ואמרו (דרך ארץ רבה א) כל שיחתה של אשה אינו אלא ניאוף — שזהו על דרך שאיתא (עירובין נד:) בתלמיד חכם כל שיחתן תורה, דכל אחד כפי מה שהוא שרשו כן הוא שיחתו. ומכל מקום אמרו (כתובות סד) יצרו של איש מרובה, וצא ולמד משוק של זונות כו' — כי כבר 'הרג את הנקיבה' אחר החטא, דנתקלה ואל אישך תשוקתך שאין תובעת בפה, דזו יצרה בפנים ואינו בהתגלות, 'ומלחה לצדיקים' — לעתיד לבוא, כשיתלבן כח התאודה, אז יחזור להם כח זה להיות אשת חיל עטרת בעלה ונקבה תסובב גבר וזהו חדשות שיהיה אז בארץ כנודע מטעם האריז"ל על פסוק זה. (בירמיה לא. מתוך לקוטי מאמרים לר"צ הכהן, עמ' 159)

'כאשר האדם גודר עצמו באיזה דבר להתגבר נגד יצרו בכל כוחו, הוא גודר בכוחו זה כל הנפשות מאומה הישראלית שבכל הדורות, באותו דבר. וכדרך שאמרו (בי"ר לב ובשהש"ר עה"פ גן נעול) שרה ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה, וכל הנשים נגדרו בזכותה, ויוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו... לפי שכל ישראל קומה אחת,

ובשלמות האחד נשלמת כל הקומה... ולפי שבתאזה זו אין דומה יצרו של איש ליצרו של אשה (כמו שאמרו בכתובות סד): הוצרכו בזה ביחוד הגדרה על ידי אשה בפני עצמה... ובכל דור ודור יש כמה וכמה נפשות מישראל הגודרים עצמם באיזה ענינים שנכנסו בהם לנסיון, שהשם יתברך מנסה לעולם בכל דור ודור הקנקנים השלמים צדיקי הדורות, דלא בציר עלמא מינייהו (סוכה מה). ובאותן הענינים שהשלימו עצמן, הרי נשלמו כל נפשות הדורות כולם עמהם. וזה טעם שקבלתי דאף על פי שהדורות הולכים ומתקטנים, ולא אכשור דרי, מכל מקום, הנקודה שבלב איש הישראלי הולכת ומשתלמת יותר ומאירה יותר בכל דור עד עת קץ שתשלם לגמרי. והיינו, מה שבמעמקי הלב שאין מתגלה בפועל אצל כל אחד מצד כח היצר המקיף לכל אחד... וכן בכל מקום שהוסיפו צדיקי הדורות מאז ועד עתה, לגדור עצמם, נקבע כן בכל ישראל במעמקי לבם. ואף שיש שבפועל אינו כן, אינו מצד רצון עצמו, רק מאונס היצר לבד. ועל כן, מעמקי הלב הולך ומזדכך (דברי סופרים' לר"צ הכהן זצ"ל, כג).

דף סה

'אמר לה ידענא ביה בנחמני דלא הוה שתי חמרא. אמרה ליה חיי דמר דהוי משקי לי (כצ"ל) בשופרזי כי האי' — יש מפרשים שאב"י לא היה שותה יין מפני עוניו (תוס' הרא"ש). ויש אומרים לפי שהיה כהן, מבית עלי, ואב"י עצמו אמר (בתענית יז). 'כמאן שתו האידינא כהני חמרא, כרבי' — משמע שלחכמים אסור. (עפ"י ר"ח תענית שם, ומובא בראב"ה תתע. ויש שהעירו מכמה מקומות שנראה שהיה שותה יין. אך יש לדחות שיין שבתוך הסעודה אינו משכר ולכך מותר לכהנים. ועוד אפשר שהיה שותה יין מוזג בכמות שאינה משכרת. וע"ע בכל הענין בשו"ת דובב מישרים ח"א צב, ב; מגדים חדשים — ברכות מב: אור הישר).

'כגון דאורחיה דידיה ולא אורחה דידיה...' — פירוש, מדובר בכר וכסת נוספים, מלבד מה שהיא משתמשת; ותנא קמא סבר אין נותנים לה אלא אחת לעצמה, אבל כר וכסת שלו הוא מוליכם עמו ואינו חייב להניחם אצלה, ורבי נתן סובר שאף שלו חייב להניח אצלה, כי פעמים שלא יוכל להביאם עמו ויקח את שלה. ותנא קמא אינו חושש לאקראי. ואולם כל שדרכה בכך, אף לתנא קמא צריך להניח אצלה. (ר"י מגאש. משמע לכאורה שאם דרכה בכך, חושש ת"ק לאקראי כדי שלא תרד עמו, ומודה שצריך להניח עמה כר וכסת נוספים. ולכן העמידו בגמרא דוקא בדאורחיה דידיה ולא אורחה דידיה. אבל רש"י כנראה לא רצה לפרש בכר וכסת נוספים, ולכך לפירושו משמע שהיא אינה נוהגת לישן על כרים וכסתות כלל ואינה דורשתם בשבילה, והוה שאמרו 'לא אורחה דידיה', (וכן פירש הרמב"ן). אלא שרוצה שיהיו עמה כר וכסת כדי שכשיבוא לא יקח את מפצה. ולפי זה נראה שאם דרכה לישן בכר וכסת, יכולה לטעון לרבי נתן לכר וכסת נוספים מפני אותה טענה, ולתנא קמא אין לחוש לכך. ולפירושו אין חילוק אם דרך בנות משפחה בכר וכסת אם לאו). ויש מפרשים בכר וכסת בשבילה, ותנא קמא ורבי נתן שניהם סוברים שאינה עולה עמו, ולכך אין מגיע לה כר וכסת אם אין דרכה בכך מעיקרא בבית אביה. אלא שלרבי נתן צריך ליתן לה משום טענה אחרת, שמא יבוא ללא כר וכסת ותצטרך לישן על הקרקע. (עפ"י רמב"ן בדעת הר"ף ורבנו חננאל).

(ע"ב) 'תנא במקום הרים קאי דלא סגיא בלא תלתא זוגי מסאני, ואגב אורחיה קא משמע לן דניתבניהו ניהלה במועד כי היכי דנהוי לה שמחה בגוייהו' — פירוש, אף על פי שחלוקת הזמן בין מועד למועד אינה שוה, שבין פסח לעצרת הזמן קצר, ראוי ליתן לה במועדות משום שמחה,

לפרש"י, רבא פוסק שמשוהים את גיטה ופוחתים לה כתובתה מעט מעט. ולגרסת התוס' רבא פסק כרמי בר חמא שמכריזים עליה פעמיים, ולא כרבתינו שאין שולחים לה אלא פעם אחת לאחר הכרזה.

ומסקנת הסוגיא (סד), שמשוהים את המורדת י"ב חדש עד לנתינת הגט, ואין לה מזונות. ואולם רבנן סבוראי תקנו ליתן גט לאלתר. (מובא בתוס' ובשאר ראשונים. ומבואר בדברי הראשונים שהתקנה היתה לכפותו ליתן גט. ואילו הרא"ש בפסקיו שאין לכפותו אלא שנתנו לו רשות לגרשה לאלתר ללא כתובה. וע' בקובץ שעורים).

אחת לי ארוסה ונשואה ואפילו נדה ואפילו חולה — כולן שוות בתורת מרד. וחולה שאינה בת מלאכה אין שייך בה מרד אלא מתשמיש, אבל נדה אעפ"י שאינה בת תשמיש, יש לה דין מורדת כי אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו.

מורדת מתשמיש משוהים אותה ופוחתים מכתובתה, לדברי אמימר, דוקא כשהיא רוצה בו אלא שמצערותו, אבל אומרת מאוס עלי — אין כופים אותה (להשהותה, אלא נותן לה גט ויוצאה בלא כתובה. רש"י). ולדברי מר זוטרא כופים.

כאמור, רש"י מפרש כופים אותה להשהותה. ויש מפרשים: כופים אותו לגרשה, ואינו נותן לה כתובה. (וכן היא שיטת הר"ף והרמב"ם — אישות יד, ועוד). ואין נראה לרבנו תם. [והתוס' כתבו ליישב קושיות רבנו תם. ואולם אינה יכולה לטעון 'מאוס עלי' אלא כשיש רגלים לדבר, שהבעל אינו מתקבל עליה]. והסכמת הפוסקים שאין כופים אותו. (וע' בשו"ת מהרי"ק (קב) שיש לעשות סניף מדעת האומרים כופים להוציאה).

רבנו אליהו הוכיח שחייב אדם להשכיר עצמו ללמד תינוקות או לעשות מלאכה אחרת כדי לזון את אשתו. והתוס' דחו ראייתו, שאפשר שלא התחייב בכתובה אלא לעבוד עבודת הקרקע וכד' כדי לזון, אבל להשכיר עצמו אינו חייב. ומשמע בכמה פוסקים שנקטו להלכה כרבנו אליהו (ערמ"א וט"ז בית שמואל וחלקת מחוקק — סט,ג. ובעזר מקודש' שם משמע שחייב אף לחזור על הפתחים כדי לזונה. וע' אגרות משה יו"ד ח"ב קנח).

דפים סג — סד

ק"ח. המורדת על בעלה — האם מפסידה את הנכסים שהכניסה לבעלה בנדוניתה ועדיין הם קיימים? הסיקו בגמרא, כיון שרבא נסתפק ולא נפשט הספק, אם תפסה האשה את נדוניתה, אין מוציאים ממנה, ואם לא תפסה — אין נותנים לה, ואפילו הבגדים שהכניסה לו בנדוניתה ושמואם עליו בכתובתה ועדיין הבלאות קיימים — מפסדתם.

דף סד

ק"ט. האם יש דין 'מורד' ו'מורדת' בשומרת יבם?

לפי משנה ראשונה שמצות יבום קודמת למצות חליצה, אם תבע לייבם והיא אינה רוצה — כותבים עליה אגרת מרדין, אבל למשנה אחרונה שמצות חליצה קודמת, תבע לייבם — אין נזקקים לו. תבע לחלוץ (והיא אינה רוצה אלא להתייבם (רש"י) או שאינה רוצה לא לחלוץ ולא לייבם. עתוס') — נזקקים לו, ודינה כמורדת.

וכן היא שתבעה להתייבם (למשנה ראשונה) או לחלוץ (למשנה אחרונה), ובאה מחמת טענה שהיא חפצה
בבן להישען עליו בזקנותה — כופים אותו וכותבים עליו אגרת מרדין. (כן משמע בגמרא, ויתכן אף בשאינה
באה מחמת טענה הדין כן. עתוס'. ויש אומרים דוקא באה מחמת טענה כופים אותו — ע' הגהות אשר"י. וע"ע תרומת הדשן
רכ).

עוד בדין כפיה ביום וחליצה — ע' ביבמות טל.

דפים טד — טה

קכ. המשרה את אשתו על ידי שלישי — מה הוא חייב ליתן לה?

המשרה את אשתו על ידי שלישי; —

בירושלמי (ז,א) מבואר שמשרה מדעתה דוקא. וכן דעת הרבה פוסקים, שאין יכול להשאירה
לאכול לבדה במשך השבוע ללא הסכמתה. וכן הכריע הרמ"א (אה"ע ע"ב, ב). ולא כן פסק
הרמב"ם. (אישות יב. ואולם אם מדירה הנאה, אינו יכול יותר משלשים יום, כדלהלן ע: ובר"ן. וע"ע קובץ
שעורים); —

לא יפחות לה לסעודות השבוע [לה ולארחי פרחי] משני קבים חטים או מארבעה קבים שעורים [אמר רבי
יוסי: לא פסק לה שעורים כפלים בחטים אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום, מפני ששעורים אדומות
רעות הן].

ונתן לה חצי קב קיטנית וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה. ואם אין לו — פוסק לעומתן פירות
ממקום אחר.

היתה רגילה בפני בעלה ביין — אם שני כוסות, נותנים לה עתה כוס אחד. היתה רגילה בפניו כוס אחד,
אין נותנים לה כל עיקר. וכן אם היתה רגילה ביין לציקי קדרה (= להטעים התבשיל) — נותנים לה.
ונתן לה מיטה מפץ ומחצלת — כמנהג המקום.

נחלקו תנאים אם נותנים לה כר וכסת כאשר אין דרכה בכך אלא דרכו, האם יכולה לטעון שמא כשהוא
יבוא אצלה ולא יהא לו — יקח מפץ שלה (כפרש"י. ועתוס' ושא"ר).

ונתן לה כיפה לראשה וחגור למתניה, ומנעלים ממועד למועד [כגון במקום הרים שאין די בלא שלש
זוגות נעלים בשנה. ודרך אגב לימדנו התנא שראוי ליתן לה במועד כדי לשמחה], ובגדים של חמשים זוז
[בזוז מדינה, שמינית מכסף צורי] משנה לשנה — בימות הגשמים, והיא מתכסה בבלאותיהם בימות החמה.
והשחקים (= הבגדים הישנים) — שלה. ומסופר על רב יוסף שפסק לאשת רב יוסף בריה דרב מנשיא שיראים,
לפי כבודה הראשון.

נותן לה מעה כסף לצורכה — לשבוע. [אם אין נותן לה מעה כסף — מעשה ידיה שלה. רב ושמואל (נט).
סוברים מעה כסף כנגד מותר מעשה ידיה, ומפרשים 'מעשה ידיה שלה' — מותר מעשה ידיה].
יכולה היא לכפותו ליתן לה מעה כסף, אלא שאם שתקה ולא מחתה ועשתה מותר — מן הסתם
הוא לעצמה. והוא הדין כשאינו זנה — מעשה ידיה שלה. (רמב"ן).

ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת. רב נחמן פירש: אוכלת ממש. ורב אסי (כצ"ל. קובץ שעורים) אמר:
תשמיש (ואפילו גמל וספן כשהוא בבית (ריעב"ץ) — הואיל ומשרה אותה על ידי שלישי. תוס'. וצ"ע בכונת
הרא"ש בתשובה ח, ז).

אם היתה מניקה פוחתים לה ממעשה ידיה ומוסיפים על מזונותיה [מלבד המזונות שצריך להוסיף בשביל
התינוק, צריך ליתן לה תוספת מזונות כדי להברותה, שסתם מניקה חולה היא ואמר רבי יהושע בן לוי,
מוסיפים לה יין, שהיין יפה לחלב].

במה דברים אמורים — בעניי שבישראל, אבל במכובד — הכל לפי כבודו.

וזו לשון הרמב"ם (אישות יב, י-א): כמה מזונות פוסקין לאשה — פוסקין לה לחם שתי סעודות בכל יום סעודה בינונית של כל אדם באותה העיר שאינו לא חולה ולא גרגרן, ומאותו מאכל של אנשי אותה העיר, אם חטים חטים ואם שעורים שעורים. וכן אורז או דוחן או משאר מינין שנהגו בהן. ופוסקין לה פרפרת לאכול בה הפת כגון קטנית או ירקות וכיוצא בהן, ושמן לאכילה ושמן להדלקת הנר ופירות ומעט יין לשתות אם היה מנהג המקום שישתו הנשים יין. ופוסקין לה שלש סעודות בשבת ובשר או דגים כמנהג המקום. ונותן לה בכל שבת ושבת מעה כסף לצרכיה כגון פרוטה לכבוס או למרחץ וכיוצא בהן. במה דברים אמורים בעניי שבישראל, אבל אם היה עשיר — הכל לפי עשרו, אפילו היה ממזנו ראוי לעשות לה כמה תבשילי בשר בכל יום כופין אותו ופוסקין לה מזונות כפי ממזנו. ואם היה עני ביותר ואינו יכול ליתן לה אפילו לחם שהיא צריכה לו — כופין אותו להוציא ותהיה כתובתה חוב עליו עד שתמצא ידו ויתן'.

דף טה

קכא. א. מה דין אכסנאי בתשמיש המטה?

ב. מותר מזונות האשה ומותר בלאותיה — למי? ומה הדין באלמנה?

א. אמר רב הונא: מנין לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה, שנאמר וישכמו בבקר וישתחוו לפני ה' וישבו ויבאו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו.

אם ייחדו לו חדר, שאין לבעל הבית עסק באותו מקום אלא מיוחד לשניהם לבדם — מותר. ובלבד שלא יישן בטליתו של בעל הבית, שמא יראה קרי עליו. (עפ"י או"ח רמ"ג ובמשנ"ב).

ב. מותר מזונות (כגון אשה שמזונות האמורים במשנתנו עודפים לה, שאינה רעבתנית. רש"י) — לבעל. מותר בלאות — לאשה, למה? אמר רחבה: שמתכסה בהן בימי נדתה, כדי שלא תתגנה על בעלה (אם תלבש בימי טהרתה בגדים שלבשה בימי נדתה).

יש אומרים שאם קימצה ופחתה מפיה, שצמצה אכילתה מכדי שבעה, אותו מותר שלה הוא ולא של הבעל. ואין הדבר מוסכם. ע' בפירוט בנוזר כד.

אמר אביי: מותר בלאות אלמנה — ליורשיו, (שאין שייך הטעם האמור).

פרק שישי — 'מציאת האשה'; דפים טה — סו

קכב. למי שייכים הזכויות דלהלן?

א. מציאת האשה.

ב. ירושתה.

ג. בושטה ופגמה.

ד. העדפת מעשה ידיה על הסכום שקצבו חכמים.